

УДК 947.6:33(476)
ББК 63.3(4Бел):65.011(4Бел)
Л96

Друкуецца па рашэнні рэдакцыйна-выдавецкага савета БДПУ
Рэкамендавана секцыяй гуманітарных навук БДПУ
(праатакол № 01 ад 09.01.04 г.)

Рэцэнзенты:

А. Ф. Вішнеўскі, доктар гістарычных навук, прафесар;
У. М. Міхнюк, доктар гістарычных навук, прафесар

Л96 **Люты А. М.** Сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі ў другой палове XVIII — першай палове XIX стагоддзя: Манагр.— Мн.: БДПУ, 2004.— 320 с.
ISBN 985-435-722-8

У манаграфіі даследуецца генезіс капіталізму ў Беларусі другой паловы XVIII — першай паловы XIX ст. Аналізуюцца працэсы феадальна-прыгонніцкіх адносін і ўзнікнення якасна новых капіталістычных форм і катэгорый. Адлюстроўваецца зараджэнне капіталізму ў эканоміцы, змены ў сацыяльным складзе насельніцтва, паказваюцца перадумовы фарміравання новых класаў — буржуазіі і пралетарыяту.

Адрасуецца навукоўцам, выкладчыкам гістарычных дысцыплін, усім, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі.

УДК 947.6:33(476)
ББК 63.3(4Бел):65.011(4Бел)

ISBN 985-435-722-8

© А. М. Люты, 2004
© ВВЦ БДПУ, 2004

УВОДЗІНЫ

Даследаванне генезісу капіталізму з'яўляецца адной з актуальных і да канца нявырашаных задач гістарычнай навукі, нягледзячы на значную колькасць прац гісторыкаў і эканамістаў па гэтай тэме. Указаная праблема ўключае шэраг агульна-тэарэтычных і канкрэтна-гістарычных пытанняў, звязаных з асаблівасцямі развіцця таго ці іншага рэгіёну.

У другой палове XVIII — першай палове XIX ст. у сацыяльна-эканамічным развіцці Беларусі зараджаюцца і актывізуюцца працэсы, што абумовілі ў далейшым эвалюцыю новых буржуазных адносін, якія прыйшлі на змену аджыўшых феадальна-прыгонніцкіх. Прапануемая праца дэманструе даследаванне вытокаў новых сувязяў элементаў грамадства, змены гэтых адносна стабільных да таго элементаў у напрамку стаць «іншымі», узнікненне новай арганізацыйнай грамадскай сістэмы з мэтай падпарадкавання ўсіх частак грамадства і стварэння не маючых месца ў ёй ёй новых органаў кіравання. Гэтыя працэсы адбываліся ў Беларусі ў перыяд разлажэння феадальна-прыгонніцкіх адносін і ўзнікнення якасна новых, капіталістычных форм і катэгорый.

Праблема генезісу капіталізму заўсёды была асабліва важкай у гістарычнай навучы. Даследчыкі справядліва заўважаюць, што яе навукова-метадалагічная і тэарэтыка-палітычная актуальнасць набыла пасля Другой сусветнай вайны сапраўды «другое дыханне». Гэта тлумачыцца крахам сусветнай каланіяльнай сістэмы, надзённымі пытаннямі «выбару шляху» краінамі, якія знаходзяцца ў стадыі развіцця, трансфармацыяй капіталізму і ўзмацненнем інтэграцыйных працэсаў у сусветным грамадскім развіцці¹.

Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё СССР у 20—30-х гг. вызначалася працэсамі, якія адыходзілі ў мінулае. Невыпадкова ў сучаснай публіцыстыцы пры вызначэнні ладу пасля 30-х гг. з'яўляюцца такія азначэнні сацыялізму, як «дзяржаўны», «ранні», «феадальны» і г. д.². Аб'ектыўнай асновай такога роду разважанняў з'яўляюцца ўзровень і тэмпы развіцця капіталізму ў Расіі, асабліва ў нацыянальных раёнах; павольнае яго развіццё ў дарэформенны перыяд і высокія тэмпы ў другой палове XIX ст. Але ці дастаткова было менш чым паўвекавага фармацыйнага развіцця грамадства, каб выкарыстаць усе магчымасці капіталізму? Відаць, не. Адсюль тыя асаблівасці і перагібы пераходных перыядаў ад капіталізму да сацыялізму, а зараз — ад сацыялізму да капіталізму, да якіх у апошні час прыкавана ўвага не толькі гісторыкаў, эканамістаў, але і шырокай грамадскасці.

Дадзеная праца не прэтэндуе на вычарпальны аналіз усіх праблем генезісу капіталізму ў Беларусі. Рамкі даследавання абмежаваны храналагічна: другая палова XVIII — першая палова XIX ст. Тэматыка-сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі ў пераходны перыяд даволі поўна адлюстравана, аднак не заўсёды паступальна, а часам зігзагападобна, нават з вяртаннем да пройдзеных этапаў, але заўсёды неабарачальна — ад феадалізму да капіталізму.

Айчынным і замежным гісторыкам ўжо некалькі дзесяцігоддзяў вядуць дыскусію па пытаннях пераходу ад феадалізму да капіталізму, аб месцы таварнай вытворчасці і яе ролі пры феадалізме і ў пераходны перыяд, аб характары прычын